

■ УДК 351. 853

В. Ю. Степанов, доктор наук з державного управління, професор, декан факультету управління та бізнесу, Харківська державна академія культури, м. Харків

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА» В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Здійснюється історичний огляд виникнення, вдосконалення та розвитку поняття «культурна спадщина» згідно з аналізом концепцій певних ідей культурної спадщини в культурному просторі України. Відзначено, що культурна спадщина — це матеріалізована історія країни, свідчення культурного багатства й глибини національної історичної пам'яті. Розглянуто різні точки зору вчених стосовно поняття «культурна спадщина», «культурні цінності», «культурні блага». Спільними ознаками для всіх концепцій є сукупність матеріальних і духовних цінностей чи об'єктів, спадковість, історична пам'ять, зв'язок минулого і сучасного. Слушною є думка науковців стосовно нерозривного зв'язку поколінь і трансляції культурної спадщини в часі та просторі.

Ключові слова: культурна спадщина, пам'ятка, культурні цінності, концепція.

В. Ю. Степанов, доктор наук по государственному управлению, профессор, декан факультета управления и бизнеса, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ «КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ» В КУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ УКРАИНЫ

Осуществляется исторический обзор возникновения, совершенствования и развития понятия «культурное наследие» согласно анализу концепций определенных идей культурного наследия в культурном пространстве Украины. Отмечено, что культурное наследие — это материализованная история страны, свидетельство культурного богатства и глубины национальной исторической памяти. Рассмотрены различные точки зрения ученых относительно понятия «культурное наследие», «культурные ценности», «культурные блага». Общими чертами для всех концепций является совокупность материальных и духовных ценностей или объектов, наследственность, историческая память, связь прошлого и настоящего. Уместно мнение ученых относительно неразрывной связи поколений и трансляции культурного наследия во времени и пространстве.

Ключевые слова: культурное наследие, памятник, культурные ценности, концепция.

V. Yu. Stepanov, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Dean of the Faculty of Management and Business, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

DEFINITION OF THE CONCEPT OF «CULTURAL HERITAGE» IN THE CULTURAL ENVIRONMENT OF UKRAINE

The article seeks to carry out a historical overview of the emergence, improvement and development of the concept of "cultural heritage" according to the analysis of concepts of certain ideas of cultural heritage in the culture field of Ukraine. It is noted that cultural heritage is the materialized history of the country and evidence of the cultural richness and depth of the national historical memory. The article studies various points of view of scientists on the terms «cultural heritage», «cultural values», «culture goods». The common features of all the concepts are the combination of tangible and moral values or objects, heredity, historical memory, and the links between the past and the future. In this regard, the scientific thought of indissoluble interaction between generations and of cultural heritage transmission in time and space is appropriate.

Key words: cultural heritage, monument, cultural values, concept.

Вступ. Культура — спосіб буття людини як соціального індивіда, як матеріальний і духовний простір формування та звеличення людини. Культура у вузькому, «галузевому» значенні — конкретна сфера життя суспільства, в якій зберігається і використовується культурно-історична спадщина, здійснюється художня освіта, творчість, виконавство та ін. Культурна спадщина — це матеріалізована історія країни, свідчення культурного багатства й глибини національної історичної пам'яті. У її пам'ятках закріплюються всі події, що відбулися в культурному житті людства. Для кожної епохи характерне своє ставлення до культурної спадщини. У науковій літературі існує безліч трактувань поняття «культурна спадщина», пов'язаного з визначенням таких категорій, як: «історико-культурна спадщина», «культурно-природна спадщина», «об'єкти культурної спадщини», «історико-культурні ресурси», «пам'ятки історії та культури», «культурні цінності», «культурне надбання», «охорона пам'яток» тощо [14]. Така термінологічна невпорядкованість ускладнює розуміння сутності суспільних і правових відносин у сфері охорони культурної спадщини. Серед сучасних науковців немає єдиної думки щодо її змісту.

Аналіз публікацій. У сфері культури постійно відбуваються динамічні соціально-культурні процеси, які розглядалися в працях зарубіжних і вітчизняних науковців: Н. Лумана, А. Моля,

Ю. Хабермаса, О. Астаф'євої, Т. Берестової, А. Бистрової, Г. Головіної, В. Грачова, А. Карміна, М. Клягіна, Б. Мосальова, В. Межуєва, Н. Плугіної, В. Суртаєва, А. Соколова, В. Тріодіна, В. Туєва, А. Флієра, В. Шейка й багатьох ін.

Історико-теоретичні засади українського пам'яткознавства по-різному характеризуються в працях В. Акуленка, А. Алексеєва, С. Заремби, Т. Курило, Т. Каткової, В. Романовського, І. Тулянцєвої, В. Д. Холодок, І. Чернікової, Л. Чупрія, Л. Федорової, Є. Ярошенка та ін.

Окремі організаційно-правові аспекти державного управління культурної спадщини досліджували О. Гриценко, В. Солодовник, О. Нестуля, О. Малишева, О. Мастениця, О. Принь, О. Присяжнюк та ін. Діяльність міжнародних організацій і міжнародної співпраці України проаналізована в розвідках Г. Андрес, М. Богуславського, Ю. Древаля, Р. Мнацкян, Л. Прибеги, О. Титової та ін.

Ці дослідження, переважно, акцентують на необхідності ширшого застосування маркетингу минулого в сучасному суспільстві та способах здійснення менеджменту й політики у сфері спадщини.

Мета статті — здійснити історичний огляд виникнення, удосконалення та розвитку поняття «культурна спадщина» згідно з аналізом концепцій певних ідей культурної спадщини в культурному просторі України.

Результати. До початку XIX ст. під терміном «пам'ятка» розуміли лише музейні предмети. Пізніше склалося близьке до сучасного уявлення про пам'ятки історії та культури, проте чіткого формулювання не існувало. Сучасне розуміння охорони культурної спадщини формувалося поступово, спочатку як роздуми про культуру взагалі, і тільки потім культурна спадщина виокремилася в самостійний об'єкт дослідження. Поняття «культурна спадщина», «культурні цінності», «захист цінностей культури» вперше трапляється в Пакті Реріха (1935 р.) [3].

Культурна спадщина складається з минулого, сучасного і майбутнього. Досягнення суспільства в минулому (матеріальні та нематеріальні результати людської діяльності), що набули цінності, зберігаються і передаються наступним поколінням. На думку В. Д. Холодок, обговорення термінологічної бази українського пам'яткознавства активізувалося в 70-х рр. XX ст. [9]. Особливо гострою була дискусія стосовно термінів «пам'ятник» і «пам'ятка». У 1986 р. С. Кот науково обґрунтував доцільність використання саме терміна «пам'ятка історії та культури» як базового, що за своїм змістом охоплював би і термін «пам'ятник» у значенні

найвизначніших архітектурно-монументальних споруд, побудованих на честь подій чи осіб [7].

У результаті наукових дискусій остаточно визначилася змістова наповненість термінів «пам'ятник» і «пам'ятка». Скульптурні й архітектурні споруди, встановлені з метою увічнення певної події, на честь історичної особи, а також надгробки — усе це пам'ятники. Термін «пам'ятка» — значно ширший, використовується як узагальнюючий для визначення предметів матеріальної та духовної культури, що мають наукове, історичне або художнє значення. Водночас, змістовно він охоплює і монументальні пам'ятники, що відповідають цим критеріям. Терміни «пам'ятка», «пам'ятка історії та культури» є загально визначеними в науковій літературі, зафіксованими в чинному законодавстві України про охорону й збереження історико-культурної спадщини. Традиційно під пам'ятками історії та культури розуміють споруди, пам'ятні місця і предмети, пов'язані з історичними подіями в житті народу, розвитком суспільства та держави, твори монументальної і духовної творчості, які становлять історичну, наукову, художню чи іншу культурну цінність [2].

Як зазначалося, термін «пам'ятки історії та культури» поступово ввійшов до вітчизняного законодавчого поля та наукового обігу і використовувався впродовж багатьох років. Після прийняття Закону України «Про охорону культурної спадщини» був замінений на «об'єкти культурної спадщини».

Досконале обґрунтування понять «пам'ятка» і «спадщина» здійснила Т. М. Миронова, яка зазначає, що пам'ятка передусім орієнтується на збереження пам'яті, спогадів, вона виключена з активної господарської діяльності, а спадщина — це те, що передали предки не просто на збереження, а для інтерпретації і примноження» [8].

Отже, на відміну від пам'ятки, яка є нединамічною категорією, об'єкт культурної спадщини являє собою складову цілісної системи, що розвивається. Тому культурну спадщину потрібно розглядати з позиції її розвитку і включення до «життєвого» середовища.

Досить ґрунтовно проблему визначення поняття «культурна спадщина» досліджувала К. А. Поливач, що дозволило їй доповнити існуючі розвідки і систематизувати підходи до вивчення цього питання за типами: генетичний, історичний, географічний, інформаційний, правовий, соціально-економічний, збалансований та гуманітарний. Дослідниця започатковує новий напрям у науці — географію спадщини, об'єктом вивчення якої є культурна (зокрема нематеріальна) та природна спадщина, розглядає її як чинник

соціально-економічного розвитку регіонів і пропонує авторські дефініції засадничих понять культурної спадщини: історико-культурних ресурсів як системи об'єктів та явищ культурної спадщини, зокрема нематеріальної, які мають велике суспільне значення, можуть використовуватися або використовуються для задоволення духовних, пізнавальних і рекреаційних потреб людини та розглядаються як фактор економічного, соціального й гуманітарного розвитку суспільства; історико-культурного потенціалу як сукупної здатності наявних історико-культурних, природних, соціально-економічних та інших факторів і передумов забезпечувати інтеграцію культурної спадщини до соціально-економічного та культурного розвитку певної території; історико-культурного каркасу як генералізованого просторового поєднання ареалів, центрів і ліній з компонентами культурної спадщини всесвітнього, національного й місцевого значення [9].

Поняття «культурна спадщина» за міжнародним та українським законодавством з правової точки зору досліджувала Т. Г. Каткова [4]. На її думку, поняття «культурна спадщина» не має єдиного розуміння в нормативно-правових актах, що породжує неоднозначність тлумачення при їх правозастосуванні, а саме в діяльності підрозділів органів внутрішніх справ України, які викривають та розслідують правопорушення, пов'язані із посяганням на культурну спадщину. Зокрема, вона доводить, що визначені поняття і правовий режим охорони культурної спадщини в Законі України «Про охорону культурної спадщини» повністю відповідають Конвенції ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини 1972 р., але стосуються тільки нерухомих об'єктів, що зумовлює невідповідність існуючим підзаконним актам, тому пропонує долучити до списку об'єктів культурної спадщини рухомі предмети, які становлять для суспільства історичну, наукову, художню цінність. Т. Г. Каткова визначає культурну спадщину як природні, природно-антропогенні або створені людиною рухомі і нерухомі об'єкти, що донесли до нашого часу цінність з антропологічного, археологічного, естетичного, етнографічного, історичного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність: споруди (витвори), комплекси (ансамблі), їхні частини, пов'язані з ними території чи території під водою, визначні місця, об'єкти науки і техніки, а також предмети та документи [4].

О. Р. Копієвська визначає культурну спадщину як «сукупність всіх матеріальних і духовних культурних досягнень суспільства, його історичний досвід, соціальний капітал, що зберігається

в арсеналі національної пам'яті. Як важлива складова розвитку будь-якої цивілізації, культурна спадщина формує особливий національний менталітет, затверджує спадкоємність духовних, моральних, етичних та гуманістичних цінностей» [5].

Таким чином, у науковому середовищі домінують твердження, що до складу культурної спадщини комплексно належать як матеріальні об'єкти, так і культурні цінності. Ми поділяємо думку цієї групи дослідників, тобто в основі визначення поняття «культурна спадщина» розглядаємо як об'єкти матеріальної, так і нематеріальної спадщини.

Існують різні погляди вчених стосовно тотожності понять «культурна спадщина» і «культурні цінності». На думку М. М. Богуславського поняття «культурні цінності» за своїм значенням прирівнюється до поняття «культурна спадщина» [1].

С. І. Кот стверджує, що поняття «культурні цінності» тісно пов'язане з розумінням культури як суспільного феномена. Воно є ширшим за своїм змістом, ніж поняття «культурна спадщина», оскільки охоплює всі матеріальні та духовні здобутки людства — досягнення як минулих поколінь, так і сучасної генерації, яка перебуває в активній фазі процесу їх творення. Тобто, слід зважати на те, що наявна історична складова в ньому є лише частиною загального цілого. Як продукт культури, всі створені нею матеріальні та духовні цінності становлять сутність поняття «культурні цінності». Наявність у культурі історичного контексту поширюється і на культурні цінності як її прояви [7]. На думку вченого, саме долученість історичної складової до обох понять «культурні цінності» і «культурна спадщина» зумовила висновок відомого дослідника правових питань у сфері культури М. М. Богуславського щодо того, що ці поняття за своїм змістом збігаються.

Отже, аналіз позицій учених щодо співвідношення понять «культурна спадщина» та «культурні цінності» свідчить про існування різних підходів. Немало науковців дотримує думки, що термін «культурні цінності» є загальнішим поняттям, оскільки охоплює весь комплекс пам'яток — як рухомих, так і нерухомих, тоді як поняття «культурна спадщина» переважно стосується нерухомих об'єктів. Поняття «культурні цінності» визначають закони України «Про музеї та музейну справу» від 29 червня 1995р. та «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 р. [10, 12].

У законі України «Про культуру» сформульовано поняттєвий апарат регулювання сфери культури, а саме: до визначення поняття

«культура» долучені «культурна спадщина» і «культурні цінності»; поняття «вітчизняний національний культурний продукт» — «культурні блага» й «культурні цінності»; сукупність унікальних культурних цінностей, об'єктів культурної спадщини, що мають виняткове історичне значення для формування культурного простору України, становлять «національне культурне надбання»; виробу художніх промислів є складовими поняття «культурні блага»; «нематеріальна культурна спадщина» — це звичаї, форми показу та вираження, знання, навички, що передаються від покоління до покоління, постійно відтворюються спільнотами та групами під впливом їхнього досвіду, оточення, взаємодії з природою, історії та формують у них почуття самотності та наступності, сприяючи, таким чином, формуванню поваги до культурного розмаїття і творчості людини [11].

Отже, закон розмежовує поняття «культурні цінності» та «культурна спадщина», які є складовою національного культурного надбання. У визначенні національного культурного надбання культурні цінності й культурна спадщина є його змістовними складовими.

На наш погляд, поняття «культурна спадщина» і «культурні цінності» не можна вважати тотожними, оскільки останні є складовими культурної спадщини як сукупності матеріальних (рухомих і нерухомих) і нематеріальних об'єктів.

Наведене свідчить, що сучасне розуміння культурної спадщини містить не тільки пам'ятки культури та історії, а й навколишні природно-культурні територіальні комплекси, що сформувалися внаслідок взаємодії природи та людини, її соціокультурної та господарської діяльності. Характерною особливістю поєднання природної і культурної спадщини є введення терміна «всесвітня культурна та природна спадщина», вимагає переходу від охорони поодиноких пам'яток до комплексної охорони культурної спадщини.

Отже, різні погляди науковців привели до зміни концептуального напрямку і відобразилися в пошукові нових підходів до визначення поняття «культурна спадщина». Основний з них передбачає визнання культурної спадщини як стратегічного ресурсу розвитку суспільства. Культурну спадщину вважають складовою життєвого середовища, використовують як економічний та соціокультурний розвиток, тобто продукується економічна термінологія [13].

Інноваційним є підхід до культурної спадщини як інформаційно-культурного феномена. Значна увага приділяється розкриттю сутності культурної спадщини за допомогою традицій,

духовних цінностей. Існують численні напрацювання в галузі вивчення цього поняття з правової точки зору. Дослідники довели, що правові акти оперують подібними термінами, які з часом змінюються, вдосконалюються, проте багато з них не розкривають сутності і змісту понять, а лише використовуються в переліку об'єктів, що підлягають збереженню. Основуючись на конкретних цілях і завданнях, кожен з правових актів містить свої визначення, що використовуються в межах відповідної конвенції, рекомендації чи закону, але це тематика подальших досліджень.

Висновки. Аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних теорій, пов'язаних з інтерпретацією культурної спадщини, свідчить про існування різноманітних концепцій визначення сутності поняття «культурна спадщина». Спільними ознаками для всіх концепцій є сукупність матеріальних і духовних цінностей чи об'єктів, спадковість, історична пам'ять, зв'язок минулого і сучасного. Сучасне розуміння культурної спадщини — це не тільки пам'ятки культури та історії, а й навколишнє середовище, унікальні історико-ландшафтні території. Відбувається інтеграція об'єктів культурної спадщини в життя сучасного суспільства завдяки наданню в концесію пам'яток, розвитку туризму, створенню креативних кластерів на базі об'єктів культурної спадщини тощо [14].

Отже, об'єкти, що належать до культурної спадщини, різноманітні. Поняттєвий апарат пам'яткоохоронної галузі сформований, поняття законодавчо закріплені, проте брак єдності в застосуванні термінів призводить до правових колізій, що потребує подальшого дослідження і впорядкування. Це і є тематикою подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Богуславский М. М. Ценности в международном обороте: правовые аспекты / М. М. Богуславский. — М. : Юрист, 2005. — 427 с.
2. Горбик В. О. Пам'ятки України: проблеми збереження і дослідження / В. О. Горбик, Г. Г. Денисенко, П. І. Скрипник. — Київ : Ін-т історії України НАН України, 1994. — 42 с.
3. Денисенко О. А. Охорона і збереження пам'яток історії та культури в Українській державі (1918 р.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / О. А. Денисенко. — Київ, 2002. — 19 с.
4. Каткова Т. Г. Поняття культурної спадщини за міжнародним та українським законодавством / Т. Г. Каткова // Право і безпека. — 2005. — Т. 4. — № 5. — С. 148–152.
5. Копієвська О. Р. Всесвітня культурна спадщина: регулювання міжнародним правом / О. Р. Копієвська // Держава і право : зб. наук. пр.

- / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. — Київ, 2006. — Вип. 33. Юрид. і політ. науки. — С. 25–30.
6. Кот С. І. «Культурні цінності»: поняття і термін у контексті повернення та реституції предметів культури / С.І. Кот. // Праці центру пам'яткознавства : зб. наук. пр. — 2011. — Вип. 20. — С. 10–27.
 7. Кот С.І. Пам'ятка чи пам'ятник? / С.І. Кот // Пам'ятки України. — 1988. — № 4. — С. 27–30.
 8. Миронова Т.М. Сохранение природного и культурного наследия как императив культурной политики постиндустриального общества : дис. ... канд. культурологии : спец. 24.00.01. — М., 2000. — С. 77.
 9. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України (суспільно-географічне дослідження) : дис. ... канд. геогр. наук : спец. 11.00.02. — Київ, 2007. — 220 с.
 10. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : закон України від 21 вересня 1999 р. № 1068-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 48. — С. 405.
 11. Про культуру : закон України від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 24. — С. 168.
 12. Про музеї і музейну справу : закон України від 29 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — №25. — С. 191.
 13. Холодок В.Д. Становлення та розвиток системи державного управління охороною культурної спадщини в Україні / В.Д. Холодок // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. — Вип. 3 (14) — С. 131–139.
 14. Холодок В.Д. Сутність охорони культурної спадщини: соціокультурний аспект / В.Д. Холодок // Державне управління та місцеве самоврядування : тези XII міжнар. наук. конгресу. — Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Марістр», 2012. — С. 362–363.

References

1. Bohuslavskiy M. M. Tsennosti v mezhdunarodnom oborote: pravovyye aspekty / M. M. Bohuslavskiy. — M. : Yuryst, 2005. — 427 s.
2. Horbyk V. O. Pamiatky Ukrainy: problemy zberezheniya i doslidzheniya / V. O. Horbyk, H. H. Denysenko, P. I. Skrypnyk. — Kyiv : In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 1994. — 42 s.
3. Denysenko O. A. Okhorona i zberezheniya pamiatok istorii ta kultury v Ukrainskii derzhavi (1918 r.) : avtoreferat dys. ... kand. ist. nauk : spets. 07.00.01 «Istoriia Ukrainy» / O. A. Denysenko. — Kyiv, 2002. — 19 s.
4. Katkova T. H. Poniattia kulturnoi spadshchyny za mizhnarodnym ta ukrainyskym zakonodavstvom / T. H. Katkova // Pravo i bezpeka. — 2005. — T. 4. — № 5. — S. 148–152.
5. Kopiiivska O. R. Vsesvitnia kulturna spadshchyna: rehuliuвання mizhnarodnym pravom / O. R. Kopiiivska // Derzhava i pravo : zb. nauk. pr. / In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. — Kyiv, 2006. — Vyp. 33. Yuryd. i polit. nauky. — S. 25–30.

6. Kot S. I. «Kulturni tsinnosti»: poniattia i termin u konteksti povnennia ta restytutsii predmetiv kultury / S.I. Kot / Pratsi tsentru pamiatkoznavstva : zb. nauk prats. — 2011. — Vyp. 20. — S. 10–27.
7. Kot S.I. Pamiatka chy pamiatnyk? / S.I. Kot // Pamiatky Ukrainy. — 1988. — № 4. — S. 27–30.
8. Mironova T.M. Sokhranenie prirodnogo i kulturnogo nasledia kak imperativ kulturnoi politiki postindustrialnogo obshchestva : dis. ... kand. kulturologii : spets. 24.00.01. — M., 2000. — S. 77.
9. Polyvach K. A. Kulturna spadshchyna ta yii vplyv na rozvytok rehioniv Ukrainy (susylno-heohrafichne doslidzhennia) : dys. ... kand. heohr. nauk : spets. 11.00.02. — Kyiv, 2007. — 220 s.
10. Pro vyvezennia, vvezennia ta povnennia kulturnykh tsinnosti : zakon Ukrainy vid 21 veresnia 1999 r. № 1068-XIV // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 1999. — № 48. — S. 405.
11. Pro kulturu : zakon Ukrainy vid 14 hrudnia 2010 r. # 2778-VI // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 2011. — № 24. — S. 168.
12. Pro muzei i muzeinu spravu : zakon Ukrainy vid 29 chervnia 1995 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 1995. — №25. — S. 191.
13. Kholodok V.D. Sutnist okhorony kulturnoi spadshchyny: sotsiokulturnyi aspekt / V.D. Kholodok // Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia : tezy XII mizhnar. nauk. konhresu. — Kharkiv : Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr», 2012. — S. 362–363.
14. Kholodok V.D. Stanovlennia ta rozvytok systemy derzhavnoho upravlinnia okhoronoiu kulturnoi spadshchyny v Ukraini / V.D. Kholodok // Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia : zb. nauk. pr. — Dnipropetrovsk : DRIDU NADU, 2012. — Vyp. 3 (14). — S. 131–139.

■ UDC 351. 853

DEFINITION OF THE CONCEPT OF «CULTURAL HERITAGE» IN THE CULTURAL ENVIRONMENT OF UKRAINE

V. Yu. Stepanov, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Dean of the Faculty of Management and Business, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

The aim. The article seeks to carry out a historical overview of the emergence, improvement and development of the concept of "cultural heritage" according to the analysis of concepts of certain ideas of cultural heritage in the cultural environment of Ukraine.

Research methodology. Culture is full of constant dynamic social and cultural processes which have been studied in works of some foreign and Ukrainian scientists. In 1986 S. Kot scientifically proved the appropriateness of using the term «monument of history and culture» as the basic one, at the same time, the term «monument» in the meaning of the most prominent architectural and monumental structures that have been built in honour of some events or persons would also be appropriate.

Results. It is noted that cultural heritage is materialized history of the country and evidence of the cultural richness and depth of the national historical memory. All the events taking place in the cultural life of humanity are fixed in its monuments. Every era has its own view of the cultural heritage. Cultural heritage consists of the past, present and future. All the valuable achievements of society in the past (both tangible and intangible products of human activity) have been preserved and transmitted to future generations. In the scientific community there dominate the statements of the fact that cultural heritage includes both material objects, and cultural values, thus both objects of material and intangible heritage are considered as the basis for the definition of "cultural heritage".

Novelty. The study of the nature of cultural heritage on the basis of ethnic and cultural values, traditions and customs, gives reason to believe that cultural heritage is a combination of both tangible and intangible objects.

The practical significance. The current understanding of the cultural heritage includes not only the monuments of culture and history, but also the surrounding natural and cultural territorial complexes that were formed as a result of interaction between nature and man, of his socio-cultural and economic activities.

Key words: cultural heritage, monument, cultural values, concept.

Надійшла до редколегії 23.01.2015 р.